

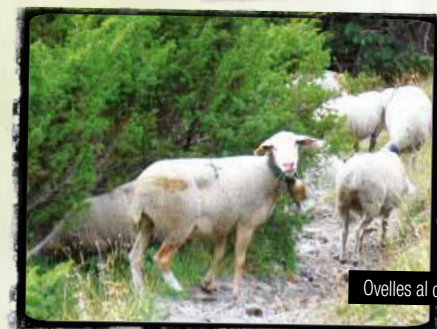
Prop de la collada

Eскурçó
(*Vipera aspis*)

Borda

Ovelles al camí

Sant Julià de Lòria

no et perdís...
la font de Certés, que es troba a l'entrada del poble, a la dreta, prop de cal Gaspa. S'hi arriba pujant uns graons empedrats, i l'aigua brolla del centre d'una pedra tallada en forma circular en la qual hi ha gravat l'any 1877. La font rep el seu nom del mateix poble al qual proporciona l'aigua.

sabies que...
la qüestia era el tribut que els andorrans feien als coprínecs, segons una clàusula dels Pareatges del 1278. Es pagava en anys alterns a cada un dels dos senyors: els anys parells, al bisbe d'Urgell; els anys senars, al coprínec francès. En l'actualitat, la qüestia ja no es paga.

TOPONÍMIA

Certés:
Segons Coromines, deriva de la paraula basca *zarta*, que significa "tany" o "branca", i vindria a indicar "fi de vegetació". Efectivament, és un poble quasi sense boscatge als seus voltants.

El camí de Manyat té el seu inici al poblet de Certés, un petit nucli situat al peu de la serra de la Creu. Just a l'entrada del poble, el nostre camí abandona la carretera principal pel seu marge esquerre. La primera part del recorregut, des d'aquí fins als cortals de Manyat, correspon a un tram d'un sender de gran recorregut (GR).

Entre les espècies exòtiques plantades als jardins propers, destaquen l'om (*Ulmus glabra*) i el cirerer (*Prunus avium*). La camamilla de muntanya (*Santolina viridis*) és una planta aromàtica que omple tots els racons secs i rocosos amb les seves inflorescències grogues i globulars. També força abundant, hi trobem el fonoll (*Foeniculum vulgare*).

A mesura que anem ascendint, el paisatge està dominat per pinedes de pi roig (*Pinus sylvestris*), acompanyades, en les zones més assolellades, per savines (*Juniperus phoenicea*).

La fauna més habitual en aquest racó andorrà són els mamífers, els ocells i algun que altre escurçó (*Vipera aspis*). Hi destaquem el reietó (*Regulus regulus*), l'ocell més petit d'europa, el còlit gris (*Oenanthe oenanthe*), fàcil d'identificar per la taca negra s'obre l'ull, i la cotxa fumada (*Phoenicurus ochruros*). L'isard (*Rupicapra pyrenaica*), un dels mamífers més espectaculars d'Andorra, volta per les zones més pedregoses de Sant Julià de Lòria.

Camí de Manyat

FITXA TÈCNICA

- 2h 30 min
- 1h 30 min
- +760 m
- 4.060 m

SENYALITZACIÓ DEL RECORREGUT

- GR 7
- DIRECCIÓ EQUIVOCADA

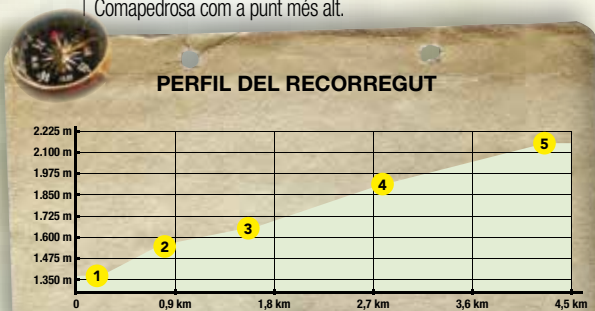

LLOC	DISTÀNCIA DESNIVELL	TEMPS	COORDENADES	DESCRIPCIÓ
1 CERTÉS 1.385 m	-- (--)	--	N42 28.579 E1 30.403	Per arribar al punt de sortida, agafem la revirada carretera de Certés (CS-120), des de Sant Julià de Lòria. L'encreuament se situa davant la plaça Laurèdia, al costat de l'oficina de turisme. Arribem a Certés i continuem amunt fins al final de la carretera on, al costat d'una font, a mà dreta, comença la pista.
2 FINAL DE PISTA I INICI DE CORRIOL 1.510 m	800 m (+125 m)	30'	N42 28.703 E1 30.379	Iniciem el recorregut seguint la pista forestal. Fem algun retall però reprenem la pista fins que trobem el corriol ben indicat, amb marques de GR 7.
3 CORTALS DE MANYAT 1.660 m	1.600 m (+150 m)	1h 10'	N42 28.823 E1 30.660	El corriol remunta la vall i fa un seguit de muntades fins al collet de Costasseda. Abans d'arribar-hi, hem de girar a la dreta tot seguint les marques del GR 7 que ens acosten, per una pujada lleugera, als cortals de Manyat.

LLOC	DISTÀNCIA DESNIVELL	TEMPS	COORDENADES	DESCRIPCIÓ
4 COLLET AMB RESTES DE CONSTRUCCIONS 1.875 m	2.800 m (+215 m)	2h	N42 28.686 E1 31.125	Uns metres més amunt de les bordes, girem a la dreta en l'encreuament i deixem de banda el GR 7. A partir d'aquest punt, seguim el sender que, tot i no estar marcat, es troba molt fressat i és fàcil de seguir. Remuntem la vall fins al replà on es reconeixen les restes d'antigues cabanes de muntanya.
5 COLLADA DE LA CAÜLLA 2.145 m	4.060 m (+270 m)	2h 30'	N42 28.846 E1 31.918	Continuem pujant per la vall per un pendent moderat fins que un pujador final més fort ens acostarà a l'ampla collada de la Caülla. Des d'aquest punt, la vista és àmplia, tant al sud, sobre la vall de Sant Julià de Lòria i l'Alt Urgell, com a l'oest i al nord, amb les crestes del Comapedrosa com a punt més alt.

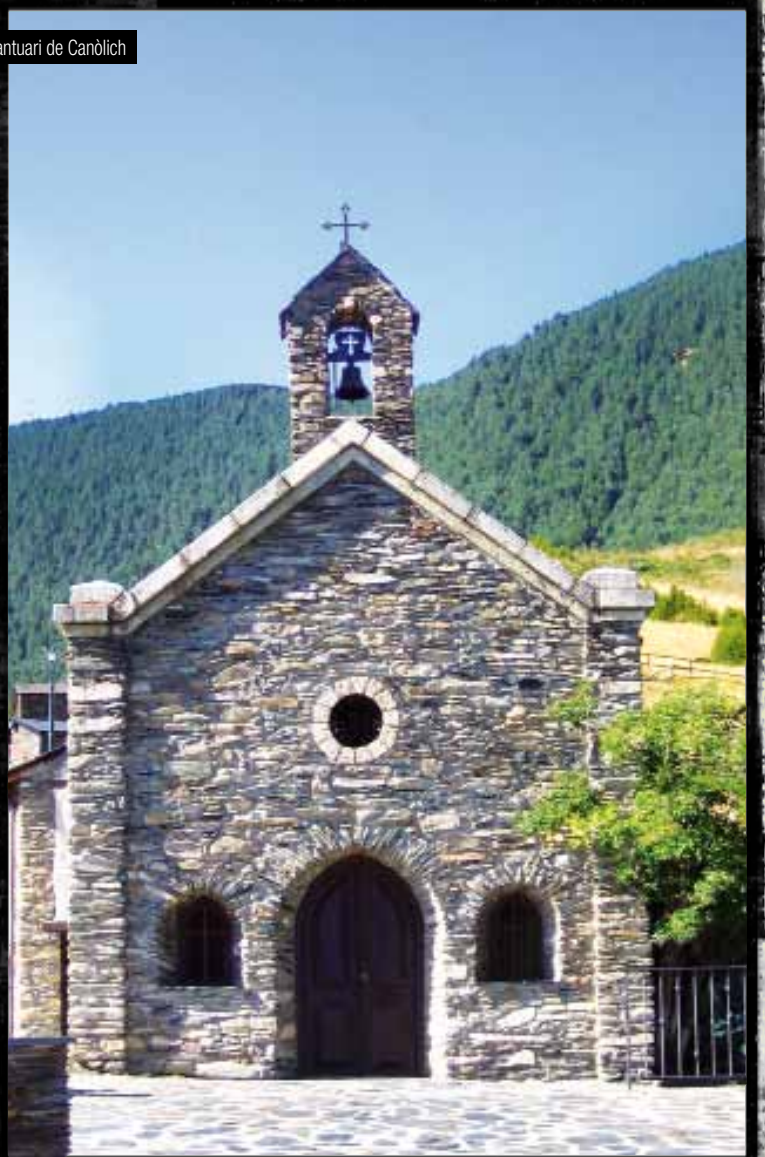
TORNADA

La millor opció és el retorn pel mateix itinerari, ja que altres opcions allarguen de manera notable el recorregut. El descens permet al muntanyenc gaudir de la magnífica panoràmica.

Santuari de Canòlich

Rierol

Mallerenga carbonera
(*Parus caeruleus*)

Camí d'ascens

Des del punt de sortida, a 960 metres d'altitud per la carretera CG-6 que ens porta a Bissisarri, el camí s'endinsa muntanya amunt. A causa de l'orografia de la zona, majorment orientada al nord, el bosc és fresc i humit, refugi ideal per als llargs i calorosos dies d'estiu. L'estrat arbolarí està presidit pel pi roig (*Pinus sylvestris*), d'escorça rogenca i fulles de color verd glauc, però l'avellaner (*Corylus avellana*), el til·ler (*Tilia platyphyllos*) i el beç (*Betula pendula*), totes elles espècies caducifòlies, també hi són presents. Cal destacar també les maduixeres (*Fragaria vesca*), l'herba fetgera (*Hepatica nobilis*) i, com no, l'orella d'ós (*Ramonda myconi*), una planta molt particular, considerada una relíquia de la flora d'abans de la darrera glaciació, de l'era quaternària, que viu sempre a les parets carbonatades, o sigui, de roques més o menys calcinats.

Entre els ocells més comuns que ens acompanyen durant el camí, hi destaca pel seu potent i melòdic cant el cargolet (*Troglodytes troglodytes*) o bé el pinsà comú (*Fringilla coelebs*). Les mallerengues (*Parus sp.*) també s'hi deixen escoltar, amb tons més monòtons i metàl·lics.

Un altre habitant dels boscos d'aquesta zona és el cabirol (*Capreolus capreolus*), un cèrvid forestal de musell negre, cul blanc i banyetes curtes.

no et perdís...
la visita al Santuari de
Canòlich dedicat a la
Mare de Déu de Canòlich,
patrona de la parròquia de
Sant Julià de Lòria, situat
al final de l'itinerari, a
1652 metres d'altitud.

sabies que...

diu la llegenda que un
veí de Bissisarri va veure
un ocell molt acolorit al
tros on anava a pasturar.
L'agafà i se l'endugué a
casa seva, però l'endemà
l'ocell tornava a ser al
lloc on l'havia trobat. I així
un dia i un altre, fins que
l'home s'adonà que on
s'estava l'ocell hi havia,
mig amagada, la imatge
de la Mare de Déu. Amb
devoció, la van baixar al
poble i li construïren una
ermita, però l'endemà la
van trobar a terra. Llavors
van entendre que l'havien
de construir on la van
trobar, a Canòlich.

TOPONÍMIA

Canòlich:

Pot provenir de *Canonikus*, tractament d'una possessió de canonges, o d'un edifici canònic en un altre sentit. Tampoc no podem excloure la hipòtesi d'un metaplasme sil·làbic del mot llatí *colonica*, "casa de pagès, terra de colons".

Camí de Canòlich

FITXA TÈCNICA

- 2h 45 min
- 1h 30 min
- +645 m
- 50 m
- 3.700 m

SENYALITZACIÓ DEL RECORREGUT

- DIRECCIÓ EQUIVOCADA

TOPOGUIA

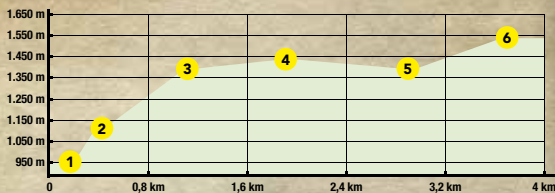
LLOC	DISTÀNCIA DESNIVELL	TEMPS	COORDENADES	DESCRIPCIÓ
1 AIXOVALL (CG-6 KM 0,7) DAVANT DIPÒSIT 950 m	-- (--)	--	N42 28.579 E1 36.222	Per arribar al punt de sortida, agafem la carretera de Bissisarrí i, al km 0,7, al davant del dipòsit d'aigua, a mà esquerra, hi ha el punt de sortida d'aquest camí, tot passant per un pontet sobre el riu d'Òs.
2 FONT DELS MENERS 1.115 m	470 m (+165 m)	30'	N42 28.427 E1 28.752	El recorregut segueix els punts grocs comuns, en un tram de fort ascens per dins d'un bosc de pi roig.
3 COLLET PURGAT 1.390 m	1.170 m (+275 m)	1h 10'	N42 28.328 E1 28.442	Continuem pujant per un fort pendent enmig del bosc, amb l'ajuda d'uns esglaons de fusta ben tallats.
4 COLLET MARTÍ 1.440 m	1.900 m (+50 m)	1h 50'	N42 28.373 E1 28.050	L'ascens segueix sent força exigent i posteriorment planeja fins al collet, on trobem una font i un refugi de muntanya. Es tracta d'un tram ben agradable amb una vista àmplia sobre la vall.

LLOC	DISTÀNCIA DESNIVELL	TEMPS	COORDENADES	DESCRIPCIÓ
5 ENCREUAMENT CAMÍ DEL SOLÀ CAMÍ DE L'AVETAR 1.390 m	2.960 m (-50 m)	2h 20'	N42 28.339 E1 27.424	Passat el collet, fem un lleuger descens i ens trobem amb un tram pla de bellesa sorprenent, en un entorn força humit amb presència d'avets. Arribem a l'encreuament i seguim el camí que planeja cap a la dreta, en direcció a Canòlich.
6 SANTUARI DE CANÒLICH 1.545 m	3.700 m (+155 m)	2h 45'	N42 28.480 E1 27.142	Planegem fins que travessem el rierol i remuntem pel solà fins que fem cap al punt de destí, el santuari de Canòlich, bell emplaçament amb una visió formidable de la parròquia de Sant Julià de Lòria.

TORNADA

El retorn es pot efectuar seguint el mateix itinerari en sentit invers, o preveure un vehicle a la zona d'arribada i baixar posteriorment per la carretera de Canòlich.

PERFIL DEL RECORREGUT

Panoràmica meridional

Vista panoràmica

Pista forestal

Gratalla
(*Emberiza cirius*)

Borda en runes

El camí de Fontaneda te inici al nucli urbà de Sant Julià de Lòria, al pont de Fontaneda. Els arbres que més hi abunden són les freixeres (*Fraxinus excelsior*), les alzines (*Quercus rotundifolia*) i els roures (*Quercus pubescens*). Els acompanyen alguns lledoners o delloners (*Celtis australis*) i noguers (*Juglans regia*).

A pocs minuts de l'inici de l'itinerari, hi trobem la capella de Sant Mateu del Pui d'Olivesa, que està formada per una petita nau rectangular, capçada a l'est per un absis semicircular, que és posterior al temple i es creu que en va substituir un de quadrat quan els mestres llombards van arribar a terres andorranes. La porta, al mur oest, és força rudimentària i està formada per dovelles de pedra calcària. A mitjan segle XIX el temple va ser assaltat i incendiat a la nit. No fou fins al principi del segle XX que se'n va refer la teulada i es va sobrealçar uns cinquanta centímetres.

Entre els ocells que hi podem escoltar i, si portem prismàtics, fins i tot veure, hi ha el gratapalles (*Emberiza cirius*), espècie força escassa al país, que emet un cant sec i pla, i el bitxac comú (*Saxicola torquata*), que fa uns reclams guturals.

no et perdís...
al poble de Fontaneda,
construït sobre el riu de la
Llosa, la visita a la capella
romànica de Sant Miquel.
A més, hi ha una bonica
font, formada per un còm
de ciment, un broc i una
petita reixa per deixar-hi la
galleda.

sabies que...
Sant Mateu del Pui
d'Olivesa és una de les
esglésies més petites i
documentades més antiga-
ment d'Andorra (any 985).

TOPONÍMIA

Fontaneda:

Del llatí *fons*, *fontis*,
"font".

Poblet que s'estén,
molt ben orientat de
cara a migdia, sota
el solà de Mossers.
Hi passa el riu de la
canal Gran de la Quera
i altres petits corrents
fluvials de les proxi-
mitats.

 1h 30 min

 +605 m

 6.900 m

● ● ●

X DIRECCIÓ
EQUIVOCADA

El retorn es pot efectuar seguint el mateix itinerari en sentit invers, o preveure un vehicle a la zona d'arribada i baixar posteriorment per la carretera CS-142 fins al punt de sortida.

PERFIL DEL RECORREGUT

Point	Distance (km)	Elevation (m)
1	0	1.300
2	4.2	1.600
3	5.6	1.750
4	7.0	1.900

Escala de pedra seca

Osmona borda
(*Saxifraga paniculata*)

Tolse

Camí de la Senyoreta

L'inici d'aquest itinerari es troba a la sortida de Sant Julià de Lòria en direcció a Espanya. Un rètol de fusta ens marca el punt de sortida. En les escales de les parets de pedra properes al camí, s'hi amaga una planta força especial, la saxifraga paniculada (*Saxifraga paniculata*), planta crassa amb les fulles dentades.

En el camí hi trobem una vegetació força variada, presidida pel beç (*Betula pendula*) i el cirerer (*Prunus avium*). A mesura que anem pujant, però, s'hi afegeixen d'altres espècies. Entre les més grans, l'alzina (*Quercus rotundifolia*) i el roure (*Quercus pubescens*). Ja més amunt, hi podem descobrir una espècie

força escassa a Andorra, el castanyer (*Castanea sativa*), arbre caducifoli amb les fulles dentades, lluent i força grans. Ascendint el camí, ens endinsem en una pineda de pi roig (*Pinus sylvestris*) amb boix (*Buxus sempervirens*) i, més amunt, ginebre (*Juniperus communis*) i argelaga (*Genista scorpius*). Les alzines i els roures trenquen l'hegemonia dels pins.

Entre els animals més abundants per aquests terrenys hi destaca bàsicament el ratolí de bosc (*Apodemus sylvaticus*) i el simpàtic esquiol (*Sciurus vulgaris*). Les furgades dels senglars (*Sus scrofa*) en delaten la presència, ja que busquen menjar al sòl dels boscos.

no et perdis...
la capella de Sant Esteve de Juberrí, una capella romànica amb una nau i l'absis gairebé soterrats. La porta i una finestra es troben al sud i, a l'oest, hi ha el campanar amb un ull i una finestra. Té tots els elements propis del romànic, i sota terra hi ha una cripta d'enterrament. Les seves parets són arrebossades amb terra d'argila, del mateix terme, que supeix la calç.

sabies que...
al darrere de la llegenda, generalment s'hi amaga alguna veritat històrica. La senyoreta es troba petrificada en una "famosa pedra" enmig del bosc entre Auvinyà i Juberrí.

TOPONÍMIA

La senyoreta:

Del llatí *seniore*, "vell, persona d'autoritat", que ha produït *senyor* i els seus derivats. Aquí, topònim amb el sentit de donzella que té senyoria. Prové d'una bella llegenda laurediana en la qual la protagonista és una senyoreta, segons les diferents versions, sempre de gran bellesa.

FITXA TÈCNICA

1h 20 min

45 min

+370 m

1.880 m

SENYALITZACIÓ DEL RECORREGUT

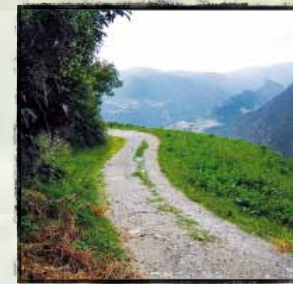
GRP

DIRECCIÓ EQUIVOCADA

TOPOGUIA

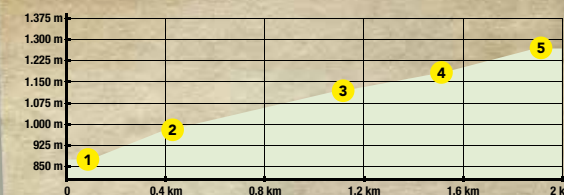
LLOC	DISTÀNCIA DESNIVELL	TEMPS	COORDENADES	DESCRIPCIÓ
1 SORTIDA -CG1 KM 8 890 m	-- (--)	--	N42 27.093 E1 29.191	Per arribar al punt de sortida, agafem la CG-1 des de Sant Julià de Lòria. El camí inicia el seu recorregut uns metres més avall de la zona de supermercats i estacions de servei.
2 MIRADOR DE TOLSE 985 m	520 m (+95 m)	15'	N42 26.928 E1 29.139	El camí guanya altitud, tot fent marrades, dins un bosc mediterrani poc freqüent a les valls d'Andorra. En un petit replà sota unes feixes, gaudim de la vista sobre la borda de Tolse i els seus prats.
3 ENCREUAMENT DE LA RIBEROLA 1.120 m	1.010 m (+135 m)	40'	N42 26.739 E1 29.174	El camí segueix remuntant per una pujada còmoda que, després de travessar la canal de les Fontanelles, planeja fins a l'encreuament del camí de la Riberaola.
4 CAMÍ DE LA JUBERRUSA 1.185m	1.540 m (+65 m)	55'	N42 26.534 E1 29.253	Avancem tot planejant dins el bosc de pi roig, remuntem per uns prats i travessem, per un pontet, la canal de les Esquirolles. Arribem al camí de la Juberrusa, seguim uns metres amunt i girem a la dreta per una pista força planera. Un gir a l'esquerra torna a situar l'itinerari a dins del bosc.
5 JUBERRI 1.260 m	1.880 m (+75 m)	1h 20'	N42 26.513 E1 29.382	Seguim pujant pel bosc i, després, sota unes feixes que ens condueixen al poble de Juberri.

TORNADA

Es pot tornar pel mateix recorregut, o fer una combinació de vehicles deixant-ne un a Juberri prèviament.

PERFIL DEL RECORREGUT

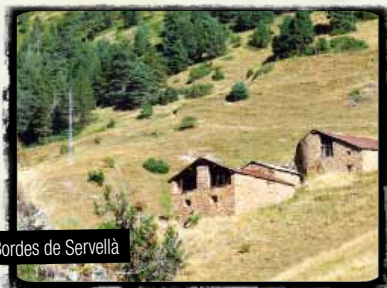

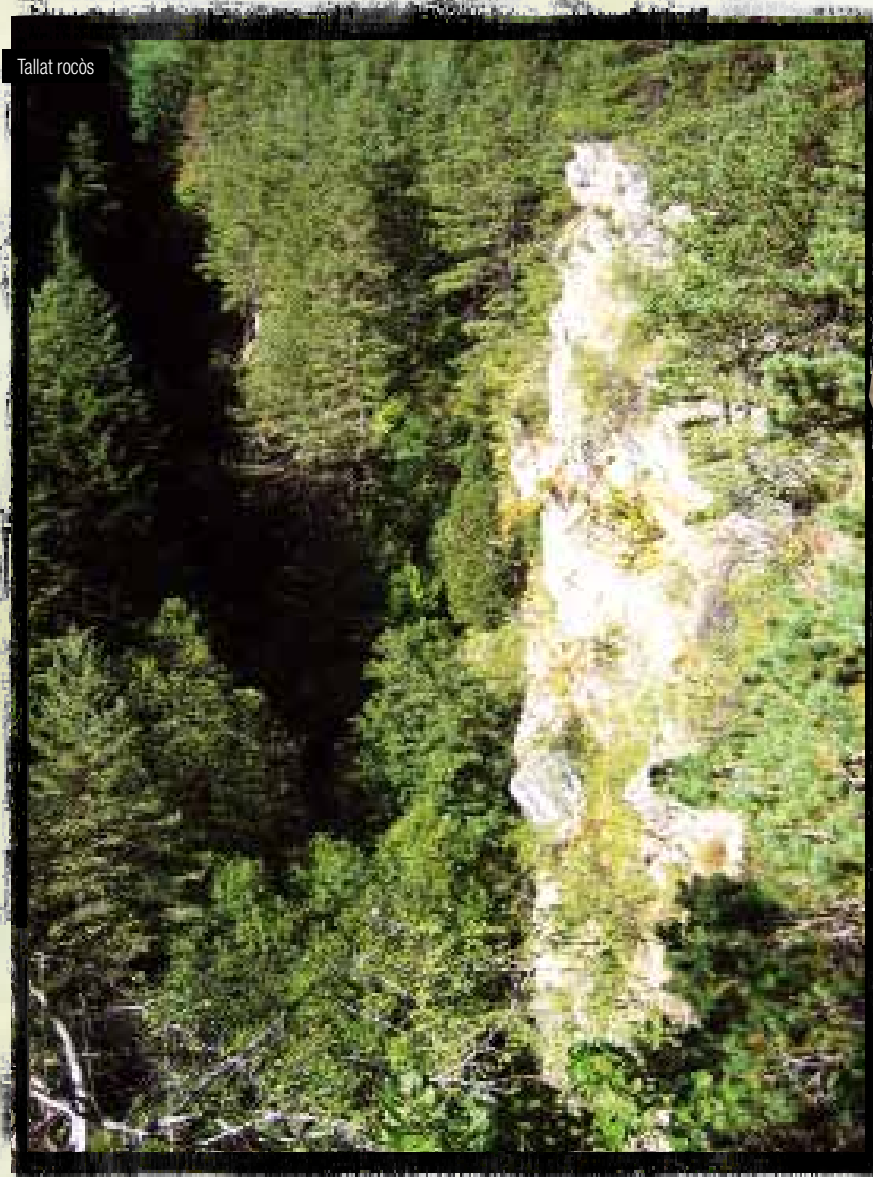
Basseta d'aigua

Pi Roig
(*Pinus sylvestris*)

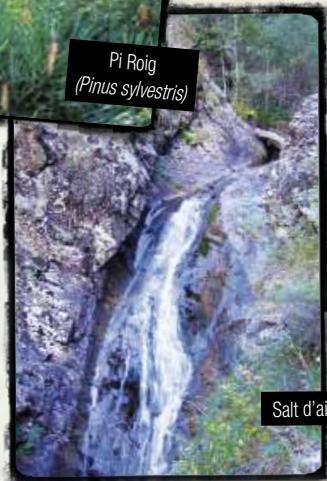
Bordes de Servellà

Tallat rocós

Salt d'aigua

La parròquia de Sant Julià de Lòria és la més meridional del Principat d'Andorra. Limita, al nord i al nord-est, amb les parròquies d'Andorra la Vella i Escaldes-Engordany i, a l'est, al sud i a l'oest, amb territori català. Té una població d'uns 9.600 habitants.

L'oferta cultural laurediana és rica i variada: hi ha el museu del Tabac, el santuari de la Mare de Déu de Canòlich, patrona de Sant Julià de Lòria, l'església romànica de Sant Cerni de Nagol (segles XI-XII), i la possibilitat de fer visites guiades pel poble, com l'itinerari de *l'home i la matèria* o *la ronda laurediana*.

La vegetació més freqüent de la parròquia és molt diversa, a causa de la seva situació geogràfica i la varietat topogràfica i geològica. A la part més baixa, situada a uns 850 metres d'altitud, hi destaca la vegetació mediterrània (estatge basal). A una altitud més considerable, hi predominen les rouredes de roure martinenc (*Quercus pubescens*) i, sobretot, les pinedes de pi roig (*Pinus sylvestris*).

Al final de l'excursió arribem al refugi de Francolí, amb capacitat per a 6 persones, que és un refugi de muntanya situat a 1.865 metres d'altitud, a la dreta del torrent de la solana dels Llimois, a la plana coneguda com pleta de Baix.

no et perdis...
la visita guiada de l'Home
i la Matèria: els homes doble-
guen els elements i la matèria
per assegurar-se l'existència,
però també com a forma
d'expressió. Sant Julià de
Lòria, petit poble de muntanya,
aprofita des de fa segles els
conductes abundants d'aigua
de la vall per fer-ne punts
d'encontre de la seva vida
religiosa, social i domèstica.
Al costat de l'aigua, la pedra
i el metall parlen de la seva
subordinació a l'home, sempre
necessitat de recipients
útils, sempre necessitat de
l'expressió que proporciona
l'escultura.

sabies que...

la llengua oficial d'Andorra
és el català. Entre les obres
més importants escrites per
escriptors andorrans cal
destacar el Manual Digest,
d'Antoni Fiter i Rossell, i el
Polítar andorrà, d'Antoni
Puig. El 1838 es va escriure
el primer llibre imprès en
català al país, "Relació sobre
la Vall de Andorra".

TOPONÍMIA

Francolí:

Au gal·linàcia de
la família de les
perdícides, espècie
Francolinus francoli-
nus, semblant al faisà.
Considerada menja
exquisida, n'havia
existit en certa abun-
dància al lloc dit. Avui,
extingida arreu.

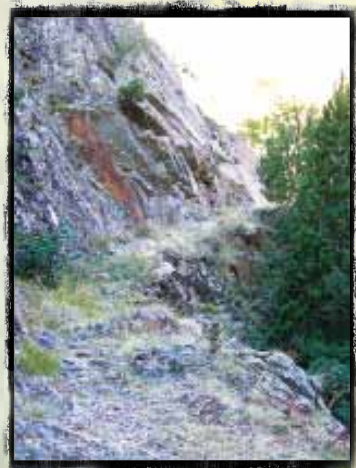
Camí de Francolí

FITXA TÈCNICA

- ● ● ●
- 2h 40 min
- 2h
- +580 m
- 3.300 m

SENYALITZACIÓ DEL RECORREGUT

- ● ● ●
- DIRECCIÓ EQUIVOCADA

TOPOGUIA

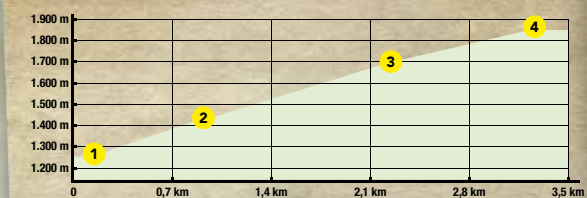
LLOC	DISTÀNCIA DESNIVELL	TEMPS	COORDENADES	DESCRIPCIÓ
1 CARRETERA D'OS DE CIVÍS (CG-6) 1.280 m	-- (--)	--	N42 29.463 E1 26.805	Per arribar al punt de sortida, seguim la CG-6, des de la rotonda d'Aixovall fins al km 5,5. La sortida de la ruta es troba en una àrea de berenada i s'inicia en un petit pont sobre el riu d'Os, al costat esquerre de la carretera.
2 BASSA AL RIU 1.430 m	950 m (+150 m)	1h	N42 29.499 E1 26.331	El camí, indicat amb punts grocs, segueix el riu del Coll de l'Aquell per un tram encaixonat i força tècnic, on cal que vigilem per tal de no relliscar sobre les pedres molles. El sender no està gaire fressat i, per tant, hem d'estar pendents de les marques grogues.
3 BORDA DE MOLINES 1.700 m	2.240 m (+270 m)	1h 50'	N42 29.559 E1 25.737	Seguim pel fons de vall, en un tram tècnic per on cal que caminem amb compte. Ens enfilem per la solana després de travessar el riu i remuntem, tot fent marrades, per un pendent sostingut. Girem a la dreta en direcció oest i planejem fins a la borda de Molines.

LLOC	DISTÀNCIA DESNIVELL	TEMPS	COORDENADES	DESCRIPCIÓ
4 REFUGI DE FRANCOLÍ 1.860 m	3.300 m (+160 m)	2h 40'	N42 29.402 E1 25.573	Continuem planejant pel fons de la vall, tot passant per unes basses d'aigua de gran bellesa. Travessem el riu i arribem a un gran prat de dall, on hem de girar a l'esquerra, tot remuntant pel prat en direcció sud. El camí puja per la canal dels Còms i girem a l'esquerra tot pujant pel bosc. Un darrer pujador per un prat ens condueix al punt d'arribada, el refugi de Francolí. En destaca la vista sobre el bony de la Pica, amb el pic de Casamanya al fons sobre la collada de Muntaner.

TORNADA

El retorn es pot efectuar seguint el mateix itinerari en sentit invers, tot baixant amb la precaució que requereix un descens d'aquestes característiques tècniques. Una altra opció és preveure un vehicle 4x4 al refugi, on s'arriba per pista forestal des del poble d'Os de Civís.

PERFIL DEL RECORREGUT

Conangle

Arribant a Conangle

Auró blanc
(*Acer campestre*)Mostela
(*Mustela nivalis*)

L'itinerari que aquí es presenta té sortida al poble de Juberri, i correspon a un tram del GRP, Gran Recorregut País, que fa tota la volta a Andorra. El punt de sortida es troba envoltat de pollancres (*Populus nigra*) i freixeres (*Fraxinus excelsior*), que aprofiten la humitat d'una petita riera.

En aquesta zona, hi són abundants arbres com el cirerer (*Prunus avium*), que dóna fruits dolços durant la primavera. També hi podem descobrir un arbre força interessant i escàs al nostre país, l'auró blanc (*Acer campestre*). Ja més amunt, ens acompanyen les vinyes (*Vitis vinifera*) i algunes pereres (*Pyrus communis*) i

pomeres (*Pyrus malus*) i, com no, camps de tabac. En l'últim tram de l'itinerari, el camí està envoltat de freixeres i per una morera negra (*Morus nigra*).

Entre els animalons més comuns que hi viuen, hi ha petits mamífers com la mostela o paniquera (*Mustela nivalis*) i la guineu (*Vulpes vulpes*) que, si no tenim la sort de veure'n, sí que en podem deduir la presència pels rastres d'excrements. Entre els ocells hi destaquen els tallarols (*Sylvia sp.*), les mallerengues (*Parus sp.*) i el pit-roig (*Erithacus rubecula*).

no et perdís...
provar les sensacions del Tobotronc, el tobogan alpi més llarg del món, amb 5.300 metres de recorregut, que uneix el camp base amb el camp de neu de la Rabassa, amb un desnivell de 400 metres.

sabies que...
el 28 de juliol de 1993, Andorra va ser admesa a l'ONU, fet que significà el reconeixement internacional del país.

TOPONÍMIA

Juberri:
del llatí *iugus*, "jou", amb la terminació *erri*, del basc, "lloc o poble".
D'aquest nubluc urbà, n'apareixen diverses denominacions i, potser, agrupaments separats.

Camí de Juberri a la Rabassa

FITXA TÈCNICA

- 2h 35 min
- 1h 30 min
- +700 m
- 5.470 m

SENYALITZACIÓ DEL RECORREGUT

- GRP
- DIRECCIÓ EQUIVOCADA

TOPOGUIA

LLOC	DISTÀNCIA DESNIVELL	TEMPS	COORDENADES	DESCRIPCIÓ
1 JUBERRI 1.345 m	-- (--)	--	N42 26.396 E1 29.568	Per arribar al punt de sortida des de Sant Julià de Lòria, agafem la carretera de la Rabassa (CS-130) davant de la plaça Laurèdia en direcció a Juberri. A la sortida del poble (km 5), agafem el carrer del Bosc, per on transita el GRP, i el seguim fins al punt d'arribada d'aquest recorregut.
2 ENCREUAMENT AMB EL CAMÍ DE SANT CRISTÒFOL 1.555 m	1.590 m (+210 m)	50'	N42 26.402 E1 29.888	El recorregut segueix un corriol que s'enfila dins del bosc, passa sobre el planell de Comabella i remunta per un pendent força exigent fins a l'encreuament del camí de Sant Cristòfol. El travessem i seguim l'ascens per l'anomenada costa de Bescaran.
3 SOLANA D'ARCAVELL 1.915 m	3.760 m (+360 m)	1h 45'	N42 25.997 E1 30.598	Remuntem pel bosc seguint la vall del riu Runer, frontera natural d'Andorra, alternant fortes pujades amb petits descansos. En arribar en aquest punt, el sender dibuixa un gir a l'esquerra en direcció nord-est vers la collada Fosca.

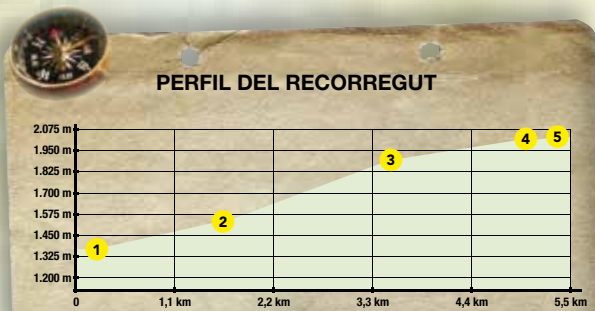
LLOC	DISTÀNCIA DESNIVELL	TEMPS	COORDENADES	DESCRIPCIÓ
4 PISTA FORESTAL 2.030 m	5.000 m (+115 m)	2h 20'	N42 26.082 E1 30.977	El pendent se suavitza lleugerament i passem un parell de clarianes entre el bosc fins que arribem a la pista forestal que ens portaria a la font del Traginers.
5 PLA DE CONANGLE 2.045 m	5.470 m (+15 m)	2h 35'	N42 26.090 E1 31.212	Travessem la pista i reprenem el GRP uns metres més endavant. Per un suau pendent i una curta baixada, ens acostem a Conangle, on trobem la zona d'activitats de muntanya de Naturlandia, excel·lent lloc d'esbarjo per a tots els públics.

TORNADA

La millor opció és el retorn pel mateix itinerari, tot i que es pot preveure una combinació de vehicles des del camp de neu de la Rabassa-Naturlandia.

PERFIL DEL RECORREGUT

Muntanya de Rocafort

Sant Julià de Lòria

Tram equipat amb corda fixa

Nanisme al coll de Finestres

Camí de Rocafort

El camí de Rocafort es troba a la carretera de Fontaneda, a la parròquia de Sant Julià de Lòria. Des del capdamunt, la muntanya de Rocafort ens regala unes fantàstiques vistes de la parròquia a vol d'ocell.

En el transcurs del sender, a la vora del riu, hi podem observar pollancre (*Populus nigra*), salzes (*Salix alba*) i freixeres (*Fraxinus excelsior*), o la maquíssima budleia (*Buddleja davidii*). Entre la fauna més comuna, no és difícil trobar-hi la serp d'aigua (*Natrix maura*), que es totalment inofensiva, i la truita de riu (*Salmo trutta*).

Ja més amunt, hi trobem una gran varietat d'arbustos, entre els quals destaquen la savina (*Juniperus phoenicea*) i el xuclamel (*Lonicer xylosteum*). La merla blava (*Monticola solitarius*) també s'hi deixa veure, si el temps ho permet.

En aquest itinerari, també hi podem descobrir la cova de l'Óssa, una cova de poca cavitat, i amb la qual va lligada una cruel llegenda que explica com un pagès va matar l'óssa que vivia a la cova. Després va calar foc a l'entrada de la cavitat i va abatre l'óssa a cops de destrat quan aquesta va intentar entrar-hi per salvar els seus cadells.

No cal oblidar-nos que també podem gaudir de les vistes de l'església de Sant Martí de Nagol, un temple que data de 1048, i que va ser construït contra la penya per sobre d'un penya-segat, cosa que en condicionava l'orientació. La nau és de planta rectangular, un tant irregular; pel costat nord el mur es recolza contra la penya. A tramuntana té un absis semicircular, orientació condicionada pel terreny, ja que l'únic accés possible és pel costat est, on es troba la porta d'entrada. Té quatre finestres, una als peus, una a l'absis i dues al mur sud. La coberta, reconstruïda al segle XX, és de dues vessants.

no et perdis...
la visita al museu del Tabac, un edifici emblemàtic de principi del segle XX, on es trobava l'antiga fàbrica Reig, que va funcionar del 1909 al 1957.

sabies que...
al centre històric de Sant Julià de Lòria, hi ha el carrer Mossèn Enric Marfany, que antigament s'anomenava carrer dels xiuets, a causa del soroll que feien les màquines del teixidors que hi havia en aquest carrer.

TOPONÍMIA

Rocafort:

Roca prové d'un mot pre-romà *rocca*, mateix significat, del qual s'ignora l'origen exacte.

I *fort*, del llatí *forte*, en el sentit de "resistent al pas, difícil de prendre, que es resisteix amb força a deixar-se prendre".

FITXA TÈCNICA

- 2h
- 2h
- +5 m
- 215 m
- 3.800 m

SENYALITZACIÓ DEL RECORREGUT

- GRP
- DIRECCIÓ EQUIVOCADA

TOPOGUIA

LLOC	DISTÀNCIA DESNIVELL	TEMPS	COORDENADES	DESCRIPCIÓ
1 COLL DE JOU 1.140 m	-- (--)	--	N42 27.392 E1 28.785	Per arribar al punt de sortida, agafem la carretera de Fontaneda des de Sant Julià de Lòria (CS-140). L'encreuament se situa al costat sud de la vila. Passat el km 2, arribem al coll de Jou, on podem estacionar el vehicle. L'entrada del camí se situa al costat dret del punt de berenada.
2 LA SENYAL DE MIGDIA 1.135 m	1.141 m (-5 m)	30'	N42 27.885 E1 29.138	El recorregut segueix el camí GRP, que planeja tot franquejant la muntanya de Rocafort, amb alguna petit desnivell poc rellevant. La vista sobre la vall de Sant Julià de Lòria és àmplia durant tot el trajecte. El camí no és especialment tècnic, però cal que anem amb compte en travessar una canal on hi ha instal·lada una corda fixa. S'aconsella utilitzar-la per major seguretat.
3 COLL DE LA TÀPIA 1.140 m	2.450 m (+5 m)	1h 20'	N42 28.300 E1 29.355	Sense pendents significatius, el sender travessa canals i sortints sota la muntanya de Rocafort i porta al coll de la Manyiga. Crida l'atenció l'espectacular vista de l'església romànica de Sant Martí de Nagol.
4 AIXOVALL 930 m	3.800 m (-210 m)	2h	N42 28.543 E1 29.276	Des del coll, baixem per un bosc de pi roig tot fent marrades fins que arribem a un prat, que cal resseguir per l'esquerra i davallar pel sender que condueix a Aixirivall. Es tracta d'un descens agradable que, per un petit pontet sobre el riu d'Os, arriba a l'hotel Peralba, a Aixovall.

TORNADA

La millor opció és fer una combinació de vehicles, deixant-ne un a Aixovall prèviament per poder recuperar el vehicle del coll de Jou. Una altra opció és el retorn pel mateix recorregut, alternativa ben agradable després d'arribar al coll de la Tàpia.

PERFIL DEL RECORREGUT

